ПЕТАР ПОПАДИЋ

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 73. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 15. МАЈА 1891. ГОДИНА XXVI.

ИЗЈАВА.

Дошао сам до уверења, да — као практичан лекар — немам довољно времена, да бих могао радити на политичком пољу и суделовати у јавним пословима уопште у оној мери, у којој би требало да то чиним у овом своме положају, као главни уредник „Заставе“, особито у садашњим околностима.

То је главни — и већ по себи довољан — разлог, који ме је навео, да одступим од уредништва.

Међутим, ја ћу се и од сад према околностима кретати на јавном пољу, бавећи се оним гранама јавнога рада, које буду највише одговарале мојим наклоностима и приликама.

Праштајући се с нашим читалачким светом као главни уредник, надам се, да ћу се наскоро јавити као добровољан сарадник, те и доцније, по могућности, пот помагати своје начелне пријатеље у заједничком раду.

Нови Сад, 14. маја 1891.

Др. Б. Михајловић.

ПРИЧА О ЗДРАВОМ ЧОВЕКУ.

Прича о Турској, као болесном човеку, тако је позната, она је при разним приликама толико пута понављана, да нема ваљда на целоме свету ни једног човека, коме она не би била позната. Најновија историја отоманске царевине потврђује најбоље истинитост те приче. Турска губи једну покрајину за другом, њене финанције стоје да већ не може горе бити; сав образован свет гледа на њу, као на болесника, чији су дани избројани и који се приближује своме крајњем расулу.

У толико више мора човека изненадити најновији говор енглеског министра лорда Салисберија, који је недавно држао у Глазгову. На супрот горњем општем мишљењу о Турској, налази он, да она данас далеко боље стоји у свакоме погледу, него што је то до сада било, и да је Турска далеко испредњачила испред Марока на пр. То повољније стање у Турској приписује министар садањем султану, уздижући га, као енергична човека, који се подухватио, да уреди своју државу и да је поведе из онога хаоса, у који су је довели његови претходници.

Било би врло добро, да је енглески политичар то своје повољно мишљење о Турској одмах и доказао конкретним примерима, те би онда и ми спадали међу оне његове поштоваоце, који му речима безусловно поверовасте. Али министар није то учинио, него је у општим фразама уздизао султана и ред и законитост у Турској.

И ми се узалуд трудимо, да нађемо ма шта у данашњој Турској, што би оправдало горње министрово мишљење. Напротив, ми видимо на све стране баш противно од онога, што енглески министар тврди. Видимо и данас бугарско питање нерешено, а Бугарску саму у изнимном стању. Једна шака смелих авантуриста дочепала се онде државне власти и жари и пали по Бугарској до миле воље. Сигнатарне силе не признају данашње стање у Бугарској и Турска нема ни толико моћи, да направи реда у својој кући и ако ни сама не признаје данашње стање и власнике у Софији. У Источној Румелији стоје ствари исто тако, ако не и горе. Јесу ли и то знаци турског напретка и моћи? Бугарски власници не само да чине по својој земљи што хоће, на очиглед Турској, већ на најбезобзирнији начин уносе своју пропаганду у Маћедонију и газдују онде као у својој рођеној кући. И према тој пропаганди стоје турске власти немоћне, оне не могу да је спрече и ако је иста у првоме реду управљена против целокупности турске царевине. Шта више, у својој немоћи затварају турске власти једно око испред тих појава, да их не виде, како би их доцније пред светом могле лакше опорећи.

У Старој Србији чине бесни Арнаути читава чуда од зулума. Наше новине доносе мал не у сваком своме броју читаве читуље арнаутских зулума, који се јавно, на очиглед турским властима догађају, и ове стоје скрштених руку, немоћне да интервенишу у корист гоњених и потлачених. Ти су зулуми врло добро познати и у Цариграду и ми сумњамо, да турској влади они могу бити по вољи, и ако не ради оног паћеничког народа, а оно ради свог рођеног угледа у Европи. Но ни влада није до данас могла да поврати и осигура мирно и редовно стање у Старој Србији. На послетку је морало доћи до познатог протеста великошколске омладине у Београду и директног посредовања српског посланика у Цариграду, а омладина моли заштиту рускога цара за онај потиштени народ. Може ли се и то тумачити као знак, да се ствари у Турској окрећу на боље и је-ли и то знак турске моћи, законитости и реда?

Но пођимо даље. Ево је већ тринаест година, како смо ми са европским мандатом ушли у Босну и Херцеговину, да уредимо те покрајине и заведемо онде мир и законит ред. Не обазирући се на чисто српско питање у Босни и Херцеговини, мора се признати, да смо ми поверену нам задаћу како тако решили, да у тим покрајинама данас влада мир, па и неки поредак. Но је ли Турска икада рекламовала те покрајине? Не, она није имала ни толико смелости, а камоли да их евентуално путем силе присаједини својој царевини. На против. Данас је већ јавна тајна, да ми чекамо само згодан тренутак, па да те две покрајине коначно анектирамо. То се у Цариграду такођер зна, шта више, ми у Босни и Херцеговини тако удешавамо ствари, да то без јакога потреса и спроведемо — и турска влада, свесна о својој немоћи, мора да ћути и трпи све то.

Ми би дакле врло обвезани били енглеском политичару, да нам је бар једним примером показао, у чему се то стање у Турској окренуло на боље?

Па као што је грдна обмана то мишљење о Турској, исто је тако грдна обмана и она конзеквенција, коју енглески политичар изводи из тога свог мишљења, као да данашња Турска неће дати повода заплетима и нарушавању европског мира. И 1876., па и иначе није Турска могла да спречи побуне својих поданика, нити да стиша буру, која се дигла. Што се пак тиче оне мисли Салисберијеве, да су народи европски данас већ толико убеђени о злим последицама рата, да ће моћи спречити свако нарушавање мира — ми би као искрени пријатељи мира највећма волели, да се то и обистини, али ћемо са својим признањем причекати, док Русија не доврши своје оружање . . . △

Државна администрација у Угарској.

II.

Да пређемо на значај државне администрације уопште, и по Угарску на посе.

Није нам овде задатак, да пишемо научну расправу о централизацији и самоуправи; него нам је намера тек само у најглавнијим цртама, колико је то могућно у новинарском чланку, изнети значај тих установа.

Питање, која форма администрације да се заведе у којој држави врло је важно. Тим се питањем управо решава, у колико ће мери моћи дотична држава напредовати и развијати се; тим се питањем управо судбина народа одлучује.

У многим случајевима главни је узрок назатку и пропадању народном баш погрешна форма администрације.

Данашња савршена наука, а тако исто и пракса огромним делом је противна централизацији, пошто се иста противи самом духу данашњег века.

Централизација је битан захтев апсолутизма; и као што је некад апсолутизам имао своју мисију, па је извршивши је, изгубио и право на опстанак, тако се исто и за централизацију може рећи, да је своју улогу већ давна одиграла. У колико је данас још где-где има, то није ништа друго, него опстанак апсолутизма, а тежња, да се још и тај последњи остатак апсолутистичне владе уклони опасна је свуда, где-год га још има.

И ако се не може потпуно имитовати централизација са принципом именовања, асамоуправа са начелом бирања, ипак се не може порећи, да те установе са мало час споменутим принципима стоје у тесној свези, и да једно друго допуњују.

Класичан доказ нам је за то Енглеска.

Пошто нам Енглеска служи као узор државног живота у опште и самоуправе на посе, и пошто се у најновије доба у једном српском овостраном листу писало о тој енглеској самоуправи тамо, на жалост, сасвим погрешно, мислимо, да неће бити излишно, да се мало и ми осврнемо на Енглеску, те тим уједно и неке криве појмове рашчистимо.

У Енглеској је дуго времена самоуправа била спојена са принципом именовања; ти именовани чиновници нису добијали никакву плату, дакле само онај је могао бити именован, који је био имућан, који је имао поседа, ти су људи морали именовање на дотично звање примити, пошто их је иначе власт казнила глобом.

Као што се види из овог, енглеска самоуправа била је заснована на чистом аристократском основу, пошто онај, који није имао поседа, апсолутно није могао учествовати у управи.

Па шта видимо? Видимо, да та самоуправа није могла да одговара свом великом задатку, и ти конзервативни Енглези, који се тако тешко склањају на реформе, 1888. год. реформишу целу своју жупанијску администрацију и то на чисто демократском основу: усвајају принцип бирања и плаћање чиновника, а укидају обвезаност примања административних звања.

ЛИСТАК.

МАТИ.

ЦРТА ИЗ ЖИВОТА.

I.

. . . „Пошто вам је пак синчић тешко оболео, и пошто су сви изгледи, да се неће моћи ни продићи, то вас молим, драга госпо, да ми одмах дођете, јер иначе не знам шта ћу радити с њим.

У Б. С поштовањем
ваша
Катица.

Писмо је било управљено на Марину Пејићеву, у В., у „орловом“ сокаку. Ту је становала сирота Марина Пејићева; тако се звала по оцу, јер ево већ скоро година дана како не живи са мужем, па се и не призива његовим именом.

Некад беше то сасвим друкче. Марина је била и поштена и добра. Мислила је, да су сви људи таки као она. Не знађаше, шта је то: хуља, карташ, пијанац, несрећа и зликовац.

Родитељи јој беху у стању. Не беху спахије, али ни убоги сиромаси. Били су вам баш онако у средњу руку, таман ко што треба.

Ником дужан, ником обвезан. Па тако је стање и најбоље, јер тада се не бојиш никога до бога и савести.

Цела је варошица поштовала Маринине родитеље, јер су били у добром гласу.

Тако вам је и Марина била „прилична“ партија.

Али сујета, та проклета сујета! Многи су због ње страдали. Поред све њене доброте и милоште попела се Марина. Попела се, јер је чула од сваког толико пута, да је здраво лепа. А ком женскињу не годе те речи?

Родитељи су јој нашли ваљаног момка; није био ни висок званичник, а боме ни просјак. Био је честит и вредан занатлија. Али се није то свидило Марини. Већма јој је годио господски живот; за тим је тежила. Лепа свилена хаљина и лепе сјајне каруце, били су јој најлепши снови.

И с дана на дан расла је у уверењу, да она мора бити „госпоја.“ Тому је доста допринео и Ранко Тимић.

Из гимназије су га истерали, али га то није збунило. Са урођеном насртљивошћу и подлошћу дошуњао се он и до варошице Б., где су живели Маринини родитељи, па је ту у општинској кући добио неко звање.

Марини је било тада 17 година. Он је био доста угледан, леп момак а знао је сваком ласкати, особито пак женскима, па није никакво чудо што је и Марини завртио мозак.

Родитељи су је одговарали и саветовали, али младо срце јако бије, па не можеш чути здраве речи које ти ум и искуство налаже. Па тако и она.

Родитељи напослетку кад су видели шта је, морадоше се склонити, и тако се Марина на брзо венча са Ранком.

Добила је леп мираз. Па док је оно мало пара трајало, добро су живели и њих двоје. Али је Маринин мираз био слаба салата.

Мало по мало па су се све гушћи и мрачнији облаци навлачили на дотле ведро небо Марининог кућевног живота. Муж јој је само трошио, а ништа привређивао. Занемарио је и жену и детенце; код бирташа је још имао нешто мало чести, па је непрестано банчио.

Напослетку отказа му љубав и бирташ. Тада су настали веома црни дани по Марину. У своме беспилу тукао је, кињио и мучио.

Потужила се и родитељима. Баба мало тврђег срца није је хтео ни саслушати. Вели: кад ме ниси хтела послушати одмах, сада ме се окани. Ниси достојна да те потпомогнем.

Сирота Марина! Та она није ни мислила тада, да ће дотле доћи, да ће он такав бити. Она је у девојачком добу с њим заједно замишљала најлепши миомирни венац за образац свог породичног живота.

Али мати, ко мати. Она је помагала Марини онако „испод руке“. Управо није јој помагала, већ је искупљивала од свога зета оне буботке и ударце, које је намењо њезином детету.

Али све је то за мало потрајало.

Посрнуо је и Маринин баба. Године рђаве а баба опет онако „испод руке“ не може да најами Марини, па за кратко време продадоше им виноград, па њиву, па напослетку и кућу. То је био велик удар, и двоје стари нису га могли преживети.

Сада је Марина остала сама саморапа, помоћи ни од куд. Изела је сирота више батина него хлеба. Он је немилице био, а био би је једном и смакао, само да јој нису суседи помогли.

Од тога доба не живи са мужем.

Даље није могла остати ни у месту свога рођења, једно што се бојала свога рођења, једно што се бојала „њега“, а друго због својих рођака.

Хеј, боже, како је то некад све друкчије било. Та некад су је носили сви на рукама, сви су се дичили и поносили са лепом и добром Марином, а гле сада, исти ти окрећу главу од ње, нико је не познаје, сваки је се клони као да је заражена. То је јако ражалостило и решила се да иде даље у варош В., јер се надала, да ће тамо моћи толико зарадити, колико јој је нужно да пристојно животари и одржи своје јединче, које је међутим оставила некој старој удовици, која је показала спрам ње још највише искреног саучешћа.

Горко је заслуживала оно мало худих пара. Једва толико да не умре од глади.

Оно могла је она и боље и лепше живети, та она је била још и сада лепа.

Али је поштење претежније од новаца. То је она учила још у детињству, па зато је већма волела мучити се па макар бедно живети, ал поштено, него олако уживати, а да црвени пред светом.

Највише јој је бриге задавао синчић. како би она волела, да јој је у близини, па да га може одгеговати. Та она је познавала све чари нежне и истинске матерње љубави, па зашто да украти то бесцен благо баш свом јединчету?

1. чланак закона од 13. августа 1888. год. изриче, да се има у свакој жупанији основати жупанијско веће (county council), а 5. чланак одређује делокруг истога, изричући, да сав административни делокруг, који је досад у мировних судија био, преноша се на жупанијско веће.

Чланови жупанијског већа бирају се на 3 године; ж. веће представља праву личност жупаније, оно разрезује жупанијске порезе, и донаша штатуте.

Жупанијско веће слободно бира свог председника, чланове мањег већа и жупанијске чиновнике, међу које спадају и scheriff-и и coroner-и.

Мировне судије, који су пре ове реформе с једне стране вршили правосуђе, с друге пак стране водили целу жупанијску администрацију, скучени су сада само на поље правосуђа, чиме је уједно одговорено и једном битном захтеву модерне правне државе: спроведено је потпуно оцепљење правосуђа од администрације, тако, да се сада слободно може рећи, да је данашња енглеска администрација основана на принципима чисте демократије, где је самоуправа право, а не терет, те по том о некој обвезности, да се звања бесплатно вршити морају, не може више ни речи бити, него где су чиновници на против добро наплаћени.

Тако стоји данас ствар са енглеском самоуправом. Па зар онда није чудновато, кад у најновије доба, после читаве две године дана, откада је та знаменита реформа енглеске жупанијске самоуправе у живот ступала, кад још ових дана г. П—Д., човек, који све ствари са „вишег гледишта“ посматра, и који присваја себи монопол државничког и политичког знања у овостраном Српству, кад тај човек још и сада изнаша и представља енглеску самоуправу као чисто аристократску установу.

Тако на пр. на једном месту свога чланка: „Реформа управе, и народности угарске“ вели: „Течајем времена у Енглеској круна је себи присвојила именовање органа самоуправе: она именује lord lieutenanta (отприлике нашег великог жупана), scheriffa (кога је звање многоструко) и све justices of the pcase (мировне судије, али сасвим што друго, него мировне судије на континенту, друго него француски: juge de paix).‘ За тим: „А најглавније је, што су та званија потпуно бесплатна, шта више, да се онај, који је именован, мора за извесно време званија примити под теретом глобе. Наравно, да има много потчињених чиновника, који су плаћени, али то нису чиновници у нашем смислу, већ нека врста писара, као што то и енглески израз: свечк означује“.

На другом месту тога истога чланка вели: „Енглез не би могао ни појмити, да ко-год у његовој грофији, у county-у има удела у управи, а да тамо нема поседа, и да не плаћа као поседник порезу“.

Из ових горенаведених места јасно се види, да г. П.—Д. још ни појма нема о знаменитој реформи енглеске самоуправе. По њему иста има још непрестано чисто аристократски тип, којој су најкарактеристичнија обележја: обвезаност у носењу звања и потпуна бесплатност за те услуге. Што данаске сасвим обратно стоји. Да би појма стекли, како су у Енглеској сада добро наплаћени административни чиновници, доста је да напоменемо, да тамо плата главног жупанијског бележника износи 16—20 хиљада форинти.

Даље г. П.—Д. ставља scheriff-е и мировне судије у једну категорију, а међутим знамо, да су данаске мировне судије чисто судски, а scheriff-и чисто административни органи, те по том г. писац не зна, да је у Енглеској сада администрација од правосуђа потпуно одељена.

Што се тиче мировних судија, имамо да приметимо, да ни ово звање, као једини остатак аристократске администрације, није сад искључиво за посед спојено. Тако на пр. изабрани председник жупанијског већа и у том је случај мировни судија, кад нема 1000 фор. годишња прихода од поседа.

Мислимо, да тому не треба више коментара. Но свакако не би шкодило, кад би г. П.—Д. помало прелиставао и новија дела о енглеској администрацији, те му се онда не би могао догодити „малер“, да одлучно тврди, да нешто још и сада постоји, што су људи, којих се то највише тицало, још пре две године укинули, јер, бога ми, оваки „гиксери“ не служе ни најмање на част његовој „великој“ државничкој мудрости. Но доста о том, па да се вратимо правом предмету нашега чланка.

Видели смо, како је Енглеска најновијом својом административном реформом напустила принцип именовања, и ако је исти у енглеском административном животу од врло давних времена постојао.

А шта видимо код нас? У Угарској, где је самоуправа са начелом бирања прешла већ у крв становништву, видимо, да укидају то право бирања, и заводе потпуну централизацију. Дакле сасвим обратно. И то се зове напредовати, и то се још сматра политиком либерализма!!

Заиста се мора човек чудити и дивити, откуда тих ужасних нападаја на мађ. жупанијску самоуправу уопште. Покојни Б. Гринвалд први је почео проповедати начело државне администрације у Угарској, па да даде и научног разлога свом убеђењу написао је читаву књигу „Régi Magyarország“, где је научним путем гледао да докаже како поред жупенијске самоуправе уопште не може, нити је икада могло бити напретка и слободе.

Далеко би нас одвело, кад би се опширније забавили мислима Б. Гринвалда а мађ. жупанијској самоуправи, но само то хоћемо ипак да напоменемо, да мађ. жупанијска самоуправа има неоспорених заслуга; да је она извршила врло значајну мисију: сачувала је у најтежим временима народни живот, подстицала народну снагу на рад и одржавала народни дух и идеју за слободом и независношћу.

А како стојимо са данашњом жупан. самоуправом? Жупанијску самоуправу у данашњој форми никако не одобравамо, пошто је већ у садањем облику, изгубила право обележје самоуправе, те и способност, да одговори свом задатку.

Но због тог подићи вику и тврдити, да жупаниска самоуправа уопште нема права на живот, то је по нашем мишљењу највећи софизам.

Здрав разум то иште, да се та жупан. самоуправа реформише у духу савременом, да јој се даде прави и истинити облик и садржина, па не узможе-ли ни онда вршити свој задатак, онда изреците над њом смртну пресуду.

Та одговара-ли данашњи угарски парламентаризам оним великим очекивањима, која с правом у њ' полагати можемо? Нија-ли исти карикатура правога парламентаризма? Па зар онда по аналогији претђашњега не би требало рећи: даље с парламентаризмом, апсолутизам хоћемо.

До тог би закључка морали доћи, ако би хтели конзеквентни прећашњем да будемо, но какав је то закључак, то је после друго питање.

Данашња мађ. влада својим предлогом о административној реформи у корен засеца једну битну народну институцију, прекида са народном традицијом, што је врло опасна ствар.

Нека не помисли ко, да ми овим својим назорима заступамо политику конзерватизма, јер баш данашњи савремени правац у политици, данашњи напредни век национализма захтева, да законодавство зида државну зграду на установама, које већ у народу живи, доводећи их у хармонију, која одговара свима захтевима модерне хармонизације, па да зато опет не изгубе ништа од својих битних народних особина, него да јасно избија њихов прави народни тип.

Ето то је наше становиште у овом погледу спрам владиног предлога, какав је чисто политичан значај државне администрације, о том смо у овом народном листу већ изразили своје мишљење.

О узроцима и мотивима, који су могли побудити данашњу мађ. владу на поднашање овог зак. предлога, говорићемо у трећем одељку ових чланака.

Из листова.

Београдски „Одјек“ пишући у броју свом од суботе о догађајима, који се збише 6. маја у Београду, велиизмеђу осталога. „И као људи, и као Срби можемо само да жалимо, што је ствар дошла до толике крајности, да се пролије крв, и да се једно скупштинско решење, — закон — није могао да изврши без тако немилих призора. Сва одговорност пада извесно само на оне бездушне креатуре, које су подбадале светину, да се одупре извршењу закона, па чак да помоћу превратних елемената нападну органе власти и војску у толикој мери, да су ови (органи власти) и официри морали у самообрани учинити оно, што је баш и обележило крвљу 6. мај

Погледамо ли на почетак и развој т. зв. краљичиног питања у Србији, ми ћемо видети, да су прави виновници ове несреће баш они, који данас као Пилат перу руке и веле, да је влада и у опште цео свет крив за те резултате, — само они — не“.....

„Влада је извршила скупштинско решење, јер је као извршна власт скупштине морала тако да учини, али извесно би јој милије било, да се није морала лаћати крајњих средстава. А што је дотле дошло, крива је сама краљица, или правилније, њени саветници.

Другог излаза није било, јер се скупштинско решење морало извршити. Што су, пак, ту прилику употребили противници садањег стања, да преко својих оруђа ствар доведу дотле да је ред морао бити повраћен оружаном руком, у којим приликама мора крви пасти, то је само најјачи доказ, да су они целу ову ствар хтели експлоатисати у своју корист, т. ј. да изазову нове трзавице и штете по ову намучену земљу, а ћар за себе.

Да су они, као што већ горе поменусмо, и краљицу употребили за средство својих смерова, то се најбоље показује сада, када је она ван земље и кад они поверљиво објашњују својим партизанима, да они баш и нису толику акцију ради краљице развили, за коју слабо и маре, већ ради својих партиских рачуна.“

„Држимо да су се господа преварила у рачуну, али и жалимо што се ради њихових смерова догодиле толике несреће.

„Главне кривице ваља тражити у колу представника напредњачког режима“.

*

Под натписом: „Шта је Србија?“ има „Дорћолац“ чланак, у ком се осврће на пањкања јевропске чивутске штампе, „да је Србија барутана, која ће, кад се запали, претворити у пламен цео Исток“, те онда наставља:

„То је стара песма, која ни најмање не привлачи, ни пасивно ни негативно, наш слух, а на коју се ми осврћемо за сада с тога, што нам је пао у очи један други факт, који доказује нешто сасма противно ономе, што речени листови веле.

По јевропским листовима пронела се вест, да су бугарски управљачи намерни да прогласе независност и то у најкраћем року. Потврду те версије они налазе у томе, што је орган министра Стамбулова, „Свобода“, пре кратког времена казао, да бугарска влада држи у рукама бомбу: призна ли Јевропа постојеће стање у Бугарској и одобри ли независност, онда она може бити спокојна на Истоку, јер ако покуша која од балканских држава да наруши мир, она ће бити прва, која ће устати оружаном руком, да угуши тај испад; ако ли не хтедне Јевропа пристати на „њене праведне захтеве“, онда ће она бацити бомбу и уздрмати цео свет.

Даље, речени листови тумаче изношење бугарске војске према српској граници као обазривост, да је у тим предузећима не омете Србија својим оружаним упадом.

На то смо ми обратили пажњу још одмах, чим се почела гомилати бугарска војска према нашој граници. Сад пак, кад се и сам полузванични орган бугарских самовласника тако изјаснио, не остаје нам ништа друго, до то, да изобличимо као безобзирне лажљивце сва шкрабала око бугарских јавних органа, што су при оном нашем тумачењу дигли били читаву хајку на нас и говорили, да ми подмећемо Бугарима, да се они спремају, да наруше јевропски мир и спокојство.

Али како према овоме изгледа бечко-пештанско чивутско фразирање да је Србија барутана, како ли њихово тврђење, да Србија прети својим радом да наруши мир? Што се они не осврну на отворено изјашњавање својих софијских јолдаша, који се у свему и свачему држе уз њих и поред њих?

У место да изгледа као барутана, Србија у пркос својим националним смеро-

---

Али једна речца: поштење, кадро ју је било умирити.

И сад, ево, као гром из ведра неба стиже јој црна књига, да јој је јединче на самрти. Чисто не може да верује очима. Сто пута је прочитала оно кратко али жалосно писмо.

Та је ли то могућно? Та зар је судба спрам ње тако свирепа? Та шта је могла тако тешко згрешити? Та она је до сад само за то невинашце живела. Оно јој је било све и сва. Оно јој је било једина нада за лепше дане, оно јој је било мелем њезиних црних дана и тешких рана.

Та да није било тог невинашцета, не би било ни ње. Колико је пута малаксала у тешкој борби за опстанак, и колико се пута крхала да одузме себи живот: али помисао, да она није само жена, већ и „мати“ одгонила је од ње те црне мисли, помисао на јединче улеваше јој нову снагу, и она се ето до данас борила и одважно одолела сваком искушењу.

Па ето данас то кратко писмо, тих неколико редака уништише јој све, одузеше јој њезино „све и сва“.

Прочитала је још једном ту црну вест.

„Умреће!...

„Или је већ можда.....“ а не сме ни да искаже још једном ту тешку реч.

Журно је превлачила усијану утију преко шесте, последње кошуље.

Била је у грозничавом стању. Још само мало, још само једном да превучее па ће моћи поћи. Влак за Б. још није отишао.

Можда ће га и избавити!

Та материнска је љубав тако моћна, тако снажна и силна, ваљада ће моћи отерати и такву сенку бледе смрти са млађаног лица свог милог јединчета.

Та можда ће га матерински пољуб моћи оснажити и повратити дух и снагу изнуреном и болесном му телу....

Тако! Сад је готова.

Понела је рубље трговцу.

Он јој је рекао да дође за два дана.

„Али морам ићи данас. Смилујте се господине, та ја морам још данас, одмах путовати, јер ми је „јединче“ на самрти“.

„Чекајте до суботе.“

„Смилујте се, добри господине. Та ако данас не одем, тада ће до суботе и мој погреб бити. Ах смилујте се, милостиви господине!“

„Чекајте до суботе!“

„Али..“

„Ни речи више. Немојте ми се ту пренемагати, јер ћу вас одмах избацити одавде. Чули сте шта сам вам рекао. До суботе. Сада немам ситних новаца!“

Не помогоше ни сузе ни молбе.

Отишла је — но не одјурила је, као оно лавица кад јој је штене у опасности, у свој стан.

Стала је на сред мајушне собице, па је узверено гледала.

Остала јој је још велика црна зимња марама, један чаршав, покривач и две кошуље.

Покупила је то мало траља, и однела у заложницу.

Добила је за њих таман толико, да је могла платити пут.

II.

Пољубила га је небројено пута у оне ледене затворене очи и оне мајушне као восак жуте ручице. Звала га је најлепшим, најслађим и најмилозвучнијим речима. Нарицала је за њим као кукавица сиња, али заман. Та туга нам само мучи груди, а не може мртве да пробуди.

Не превија се више оно младо тело, остаје оно и на даље хладно под нежним и топлим материнским загрљајем.

Затворене су оне лепе плаве очи, и не ће да се отворе под врелим материнским пољубима.

Затворена су и она нежна невина још до јуче као јагода румена, а сада као смрт бледа и модра усташца, и залуд га виче несретна жена, не могу да изговоре ону најлепшу реч: „слатка мати“.

Умукла су за навек.

Настала је празнина у свету, па се уселила и у њезино срце.

Удовица Ката жалила је сасвим искрено.

Отишла је место ње свећенику, лекару, звонару, гробару, и тутору. Али то је све могла учинити, друкчије јој није могла помоћи пошто је и сама сирота.

Први је дошао лекар, да види, је ли дете заиста мртво. Али он тражи новаца, а она нема, нема чак ни сведочанство сиромаштва.

Иште новаца и попа, и црквењак и гробар и тутор. А она нема ништа, ништа, разма оних худих рита, што је на њој.

Рекли су јој, да ако не набави новаца до у вече, да ће јој се дете погребсти без пратње, без свештеника, без звона, баш као и друго живинче.

Сирота Марина! Још јој је само и то требало. Али ипак она се надала. Та има још добрих људи, па ће се ваљда који смиловати и њој сиротици. Та знају њу у општинској кући, па ће јој ваљда притећи у помоћ.

Гдекоји су је и познавали, али помоћи није јој ни један пружио. Сви редом су искали сведочанство сиромаштва из оног места, у ком је била настањена за ово последње време.

Бадава, закон је закон. Пред законом треба да умукну и нежнији, племенитији људски осећаји. Тако мисле људи у општинској кући, особито још кад се тиче пепа. Бадава закон треба поштовати!

Уништише јој и последњу наду. Била је у очајању.

Шта је знала радити? Пошла је из општинске куће а била је сва изнурена.

Пође два три корака, па застане да збрише сузе и да се мало одмори.

Велика је материнска љубав, али нема ништа теже на овоме свету од материнске туге. Неда се описати онај бол што мати осећа,

вима изгледа у овом случају као чувар јевропскога мира на Истоку.

А то ће канда и бити оно, што прко си бечко-пештанским ченгијама, те у муци и невољи, не знајући шта ће и како ће, бацају на Србију одговорност провокаторке немира на балканском полуострву. Они би хтели, да њихови љубимца дођу до своје целу, а не могу друкчије сем нелегалним путет, па к'о веле, дај да за то бацимо кривицу на Србију. За то су им добродошли последњи догађаји у Београду и већ су од тога почели правити капитал. Но ми се надамо, да ће наша влада озбиљно припазити и благовремено убедити Јевропу, да је Србија доиста верна јевропском миру и спокојству."

Како је у Босни!

(Један глас из Приједора или отворено писмо кот. предстојнику и влад. тајнику пл. Микуљију.)

Кад је нова — Калајева — ера у напону своме предузела пречишћавање чиновничког персонала, данашњи кот. предстојник у Приједору пл. Микуљи, оглашен је уз сва звона, као један од оних, с којим се надала тадања управа набрати меда у окупираним земљама. И ако није прошлост овог човека така да би се наде, које су у њега полагане биле, могле оснивати на њој као сигурној гаранцији, да будућношћу неће упрљати свој добри глас, — то је ипак његово тачно и подробно познавање интенција меродавних кругова, бар дало очекивати, да ако и неће можда све тумбе окренути, а оно колико толико према приликама и околностима, да ће знати наћи. Та бивше дипломатске чиновнике по „Оријенту" и пропале аристократичиће није мин. Калаји ни позвао чега другог ради у Босну и Херцеговини, но да својим лукавством узмогне колико-толико лавирати међу оним екстремима, као што су слободоумне народне тежње свог становништва и узбурканим верским фанатизмом или изазвани познатом агитацијом захтеви и потраживања појединих вероисповести, према којим обојима у одлучној противности налазе се интереси и потребе данашње управе у окупираним земљама.

И ми могосмо према томе донекле и веровати, да је програм, с којим је мин. Калаји наступио управу Босне и Херцеговине, по њему био добро смишљен и њему и његовим поузданицима и у детаљима јасан и известан. Јер рећи: једнако право за све појединце, а равноправност свију вероисповеди, то ништа не значи, кад том принципу не смеду јавно да против рекну ни оне државе, чији поданици можда ни појма немају о државном и друштвеном уређењу просвећеног света. Истина бог, и у најпросвећенијем свету служе често по где-који принципи и идеје за пуку варку, као оно удица за рибу, да опсене и опију, како би неки прикривени рачуни и интереси до свог циља дошли, те да после утерају сав свет у лаж, као да је све опсена и варка. Али да ли то коме могаше за онда потпуно лећи у памет, да ће под одговорношћу пред целом Јевропом, сиграти се те игре мин. Калаји и његова управа у окупираним земљама?

Признајемо и тврдо смо убеђени, да је тешко или, управо немогућно потпуно у склад довести интересе, потребе и захтеве Босне и Херцеговине и њеног становништва са оним интересима и захтевима, које мора да има пред очима управа окупираних земаља. Јер ми се нисмо тим никад, нити ћемо се икад обмањивати, као да је Аустро-Угарска утрошила и троши милијоне у те земље, тих земаља и тог народа ради, или да је пролила крв својих синова једино ради измирења завађене браће у Босни и Херцеговини. Не. Ми знамо да ово све стоји у другом реду према оној потреби Аустро-Угарске као велике силе и условима њеног самоодржања.

Али ми смо у стању судити, да је баш у интересу Аустро-Угарске и управе Босне и Херцеговине, да се постојеће противности не увеличавају и не умножавају, те где год није потребе нарочите, да је добро по обе странке, ако се преко противности прелази ћутке, а за исходиште рада узимају као полазне опе тачке, којих је решавање неопходна потреба а учешће оба фактора, и управе и земље, веома важно, ако ће се успеху у раду с правом падати.

Та за ову увиђавност није потребна мудролија једног дипломата, но обичан здрав разум једног човека, па смо се с правом у једно доба могли надати, да ће пл. Микуљи у свом котару, држећи се интенција виших чинилаца опет у одношају према становништву свога котара бити љубазан и приступачан сваком подложеноме му, као и врло снисходљив и обазрив према потребама свега становништва и свију вероисповести. Бар то су захтеви обичне пристојности, које дугује иоле свестан човек, а камо ли не једна глава ког котара и један представник власти, која се изда вичући о тежини и светости њене пред богом и човечанством предузете дужности.

Кад је тако г. Микуљи први ступио у додир са потчињеним му народом, како у вароши Приједору, тако и целој околини, прве утиске што је могао попримити, то су могли бити само по њега најбољи и најјаснији, јер ово што онда мишљасмо не устручавасмо се, ни православни ни мухамеданци, да му јавно и отворено признамо и исповедимо.

И године су испрпале ово наше надање и очекивање, а г. кот. прест. пл. Микуљи у целом грађанству увек је наилазио на искрене и отворене људе, који су једино ишли за тим, да све потребе и дужности врше у најбољем реду, а гледећи неспоразумљења и противности да изгладе што је више могућно у тишини и међусобно. Гутајући по који пут по коју горку пилулу, тешисмо се худом срећом све наше земље и народа, јер да ни другде боље није и оном старом српском пословицом: да Србин никад чашу медовине не попије, док је жучи не загорчи.

Да призивамо Бога за сведока, он то зна боље но ико, али није лоше, да се за ово наше тврђење позовемо баш на самог г. кот. предст. пл. Микуљија, нек пореч што рекосмо, ако му може образу поднети, али нек нам посведочи свему и српско јавно мњење, те рече, еда ли икад из наше средине оде глас у свет од беса и за наго, до ли кад устреба, што тражасмо српски образ и част земље?

Па како прође котар приједорски са г. котар. предстојником Микуљијем?

Године су протекле испрпајући нашу добру вољу и стрпљење, па шта је резултат, питамо се и ми?

Пред очима нам се указује, као бледа сенка стара слика превареног нада, неочекиваног дочека, у души и срцу мучи нас бол, крвава рана, што се поткрвави онај човек, који је требао бити мелем наших рана; постојано зло, уврежена поквареност и неваљалство узнемирује нам крв, а очи нам блуде по непрегледу и недогледу неправди и насиља, којима смо свакидањи сведоци и жртве, које из дан у дан ваља неман људска зар да затре траг и глас, што имаде овај крај и народ.

Је ли то хвала, племенити господине предстојниче Микуљи?

Али је ли ова слика очајања заслужна и још чије пажње? Да ли треба о њу да се оглушују и они, од којих је позван и одређен пл. Микуљи да врши ону мисију, с којом се Аустро-Угарска пред Јевропом хоће да дичи и поноси?

Јер стара је српска пословица, да је лако кавгу започети, али је тешко кавзи цеван дати.

А с ког раја тако цвили?

Ето због тог што јој баш суд досуди, да се виде и упознаде с кот. предстојником пл. Микуљијем, а што је несрећа снаће, да је пл. Микуљи по званију зван, да овом котару буде глава и поглавар, да га води и руководи. На месту дакле, на ком треба да седи човек не племенит по соју, но човек племенита срца; човек који не треба званјем да је зван на одређени му позив и дужност, но знање да га је довело до тог званја, да као изабрани послужи на корист човечанству за њим заосталом; човек, који не треба основе свога суђења, пресуђивања и рада да црпе амбиције и зависти, своје субјективности и туђих денунцијација, своје самоволе и осветољубља, но из људске снисходљивости, објективног суђења и личне непристрасности, према захтевима правде и правице на таком месту седи дакле у Приједору човек, који од онога ништа нема што би морао имати и у власти му је један котар са становништвом од Срба православног, мухамедовог и католичког закона. а у главу је увртио, да су Срби опасни по монархију, те је за задатак себи ставио, да се истреби Српство у Босни и Херцеговини, без обзира којој вери оно свето било.

Можда на овом путу пл. Микуљи иде само стазом, којом су му други одредили, али ми смо нарочити циљ његов, нама је он противник. Но за нас није ни то никаква тајна, да је у Бањалуци браћи Пиштељићима баш и наш окружни престојник Лазарини рекао, како он има од самог Њег. Величанства цара да све Србе уништи, на што су се ова два самом цару и краљу изволели притужити, али то не извињава пл. Микуљију ништа у његовом неделу, ако он то по наредби Лазарина ради. Тек то је факт, да је нашој невољи непосредно крив пл. Микуљи, а његова је ствар колико од свог терета може на туђа плећа свалити. Јер твоје су ово речи пл. господине: „док ја још двојици-тројици сломијем леђа, као Ђорђу Јовановићу, мање ће се ту бучати", твоје су речи а разглашене од твог човека, а ми знамо, како сте ви сломили леђа Јовановићу.

А зашто је сломио пл. Микуљи леђа Јовановићу и зашто хоће још „неколицини"?

Зато што је г. предстојник увртио себи у главу, да је он непогрешив, те да све мора бити што он хоће, и да све ваља што он уради, а у Приједору и околини људи то не могу да увиде и верују, па кат-кад чак знаду г. Микуљију и зубе да покажу кад његова дрзовитост дрзне се чијег образа или народних или верских светиња.

Да пл. Микуљи је научен био, док се тицало малих или личних ствари, да с њиме Приједорчани то расправе у миру, гутајући његове колаче и тешећи се ако он не увиђа своју погрешку да бог види, те ће он умудрити пл. господина, па пл. господин уобразио да може тако у свему и свагда ићи, а Србадија трпила, док јој се стрпљење испрпело, па сад неће но удара пл. Микуљија по прстима, чим се тргне да се туђег образа и светиње косне.

Тако је ето пл. г. предстојник изодавна мало по мало покушавао да равна душевним, просветним и друштвеним животом Срба православног закона према својој политичкој ћуди и моралном савршенству, но Србадија православна од прилике до прилике доскакала лукавству пл. господина. Тек ове зиме, а око св. Саве додијало г. предстојнику не бити господар српско-православне цркве и школе и он засука рукаве и поскочи на ноге лагане, да затвори школу и да господари у цркви.

Да прво постигне, натера беледију те отвори ове године комуналну школу, а поручи грађанству, коме је мило живити, децу мора у комуналну школу, а не у српско-православну слати.

У цркви пак присвоји себи право, да он може распоређивати с редом унутрашњим, намештати где кога хоће а истерати одакле кога хоће.

Да покаже сву моћ своју, пресирао је и сву српско-православну општину, натерујући је да она званично позове учитељицу са комуналне школе гђу Малешићку на светосавску забаву, а то зато, што је иста општина пре 2 године ову учитељицу ради познатих разлога са своје школе отпустила а Микуљи је поред свега тога намести на комуналну школу. Да богме, да је у очима паметног и поштеног света игра пл. Микуље изгледала не баш часна, јер је он исти пре две године двојици одличних овдашњих грађана изволео се о поменутој учитељици врло гадно изразити, а сад од једном у један рог почеше дувати. Па осећајући се ваљда сам са понашањем према учитељици упрљаним, хтеде да га српско-православна општина опере, те тим њу у очима невешта света осрамоти и изигра, а себе као свемогућег уздигне.

Али и ако ми нисмо дипломате од запата наша памет опет зна да одсече за вазда нешто границе, те Србадија, кад виђе, куда и на што смера и може изићи ћорави посао пл. Микуља, верујући њему, да је он на зло скочио, али не верујући, да је он један на свету, но да и над попом попа има, Србадија, вељу, диже свој глас на већем месту и потужи се својој митрополитској власти против вређања наше свете цркве и сметања обављања црквених обреда, које је по упутству пл. Микуље учинио о новој години учитељ комуналне школе. Да пак буде на чисто о свему и сво наше грађанство и друга поштена Србадија у окупираним земљама, приједорска српско-православна општина да још у јавност и изјаву, у којој отворено призна, да свом нашем злу лежи кривица у оним чиниоцима, који своју моћ хоће да оснивају не на истини, праву и правици, но на сили и насиљу. Том изјавом су Приједорчани апелирали на свест и родољубље остале истоверне и истокрвне браће, да у њих не посумњају, јер и ако сила и насиље може који пут да се истакне пред правдом и правицом, али свака је сила за времена, па Приједорчани се надају док је божије правде, они сили за право дати неће, но она нама може квара нанети.

Није лоше наспоменути, да је наша општина изашла с оном изјавом након потпуног и сталног убеђења, да народу у Босни и Херцеговини код стеченог искуства према данашњим приликама, не преостаје ништа друго, но да све своје невоље с крај на крај ове земље пренесе и данашњем злу потражи лека у општем нерасположењу свог народа и све земље према неделима, којима је изложена како сва земља и сво становништво, тако и нарочито поједина места и појединци у по гдекојим местима, јавно и на најдрскији и најварварскији начин. Јер нашим јадима, ми смо уверени, једино би се неког лека дало наћи онда, кад би сва земља и сво становништво било јасно упознано и подједнако заинтересовано како са својим локалним невољама, тако и са истином да су све неприлике појединаца и појединих места наше посве замашно и свакидање зло, према неком суставу, као излив расположења које гаје не појединци, на управи Босне и Херцеговине стојећи, но сва управа, док може да трпи онако очите и злогласне личности на највишим местима, који не само на најбезобразнији начин управу компромитирају, но још увлаче у ствар и личности о чијој племенитости и доброти ни код кога и никакве сумње не само не би смело, но и не може бити.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Чента, 10. маја. (Одржасмо победу.) Наше је поглаварство прошлог месеца имало седницу под председништвом г. Нађа солгабирова, те је поново предузело избор сиротинског оца и подбележника.

У овом цењеном листу, а у броју 45. био је допис, где се рекло, да је једногласно један једини овде Чивутин за сиротинског оца изабран, па онда да је против истог избора протест уложен.

кад мора да се растане од свог детета, па још од свог јединчета, и то за навеки!

Ено се опет наслонила на ону лепу нову кућу.

Јецала је горко, али слабо се ко освртао на јадну и несретну матер.

Од једном отвори се прозор па тој лепој кући, и на њему се укаже још доста младолика лепушкаста слика неке женске прилике.

Израз доброте и милосрдности прелетао јој је преко ведрог лица.

„Шта вам је рано? Зашто плачете?"

Погледа горе и кад спази саучестни поглед младе госпе, као да се мало охрабрила.

— „Ах, то се не да исказати."

„Само ми реците, рано моја, шта вам је, шта вам зададе таку грдну жалост? Можда ћу вам ја моћи помоћи, можда ћу вас моћи у колико толико утешити."

— „Не помаже мени никаква утеха. Не може мени нико помоћи."

„Али, душо, ја то хоћу, ја ћу вам с' драге воље пружити помоћи, само ако ми је могућно. Та има добро срце Звекићка.

И уведе сироту Марину у собу.

Боже, како ти је то овде све лепо и красно. Миомир се распростире по целој соби, све се блиста и трепери, све ново, укусно намештено, све скупоцено. Каква ли је то противност оној уској и мрачној собици где сада њезином невинашцу чело главе горе воштаница, и гони таму са својим бледим зрацима.

Није могућно, да је ово женска одавна овде, јер иначе би је познавала Марина.

Марина јој је испричала све.

„То је заиста зло", мила моја, рече јој Звекићка. „Заиста велика несрећа. Али управо ја не могу да разумем, зашто се ви патите и мучите, кад би овамо могли лепо, пристојно и без бриге живети. Та ето останите код мене, па ће те бити сретни целога века: благосиљаћете онај тренутак, када сте ме упознали. — Даћу вам новаца колико год хоћете, и сад за погреб и доцније кад год и колико год вам устреба. — Немојте плакати, дете моје. Та грдна је то штета, кварити тако лепе, красне очи. Мртва не можете повратити. Тешко оном ког оплакују. А у осталом, ви сте се са тим вашим синчићем љуто напатили. Је л' те? А видте даклем, сада сте сами, па треба да заборавите на прошлост, треба згодно употребити сваки тренутак садашњости. Јер данас има, а сутра нас нема. Вас очекује, драга моја, најсјајнија будућност.

— Та ви сте лепи. — — —

— „Не, не, за име бога не даље, госпо! Ја јоште нисам никаква рита, а да би ме могао ма ко год подићи. Јоште нисам спала на — — — — — — ах никад — — никад вам нећу моћи опростити, госпо, што сте се усудили самном тако говорити."

„А када ће бити управо погреб" — запита је сада Звекићка суровим, хладним гласом.

— „Када?"

— „Ох, слаги боже, треба га саранити....

— „Треба. Ствар сам промислила, па сам се и предомислила, госпо. Престајем на све услове, само се смилујте и дајте ми новаца, да сарапим своје јединче.

Звекићка ју помилова и рече:

„Но видите, драго дете, сада већ паметније говорити. То је разговор. Тако и приличи лепој и паметној жени".

— „Продајем себе"; — уздануло је још једном сирота Марина.

Обећала је госпоја Звекићки да ће се одмах после погреба преселити.

Обећала јој је.

Али после погреба, ње нестаде из вароши, она је побегла . . . . .

III.

Отворише се врата на писарници варошког капетана.

Полицајац је редом уводио похватане кривце.

Прва је ушла Марина.

Капетан је ослови:

„Ви сте тужени због преваре. Оптужба каже, да сте ви преварили госпођу Звекићку, и да сте са њезиним новцима одбегли.

„Ја ћу њојзи вратити онај новац, што ми је узајмила, г. капетану" рекла је она горко, и презирући је гледала присутну Звекићку. „Али пустите ме одавде, г. капетану Преклињем вас, да ме отпустите. Нека ми прати полиција сваки корак, само ме пуштајте, јер ја хоћу да радим. Та ја само радом могу вратити узајмљену своту оној жени"

Капетан је још непрекидно мрко гледао.

„И заиста сте се ви продали?"

— „Јест" рече она са сузним очима.

„Па за колико."

— „За четрдесет форивата".

„А зашто?"

Дуже се није могла уздржати. Сад јој грунуше сузе и морала се ухватити за писаћи сто капетанов, да не падне. После мале почивке рећи ће кроз плач испрекидано:

— „Да — да — сарапим — своје је-динче.

*

Капетан јој је поднео столицу са речима: „Изволите сести".

„Затим је зазвонио, и на врати се одмах указа слика и прилика његовог послужитеља. Капетан му даде неку цедуљицу и посла га својој кући.

Остали су њих троје: капетан, Звекићка и Марина.

Док је послужитељ био отсутан, био је капетан јако узбуђен.

Час је ишао по дворани, час би стао код прозора, и нестрпељиво би лупкао прстима по окну.

После десет минута вратио се послужитељ и предаде нешто капетану.

„Госпођа Звекићка! Држите. Ево вам ваших четрдесет форината. А сада гледајте да се сместа чистите, јер ћу вас иначе одмах дати затворити!"

Прерадио **Миодраг.**

Као Србин брзо хитим да вам јавим, и да целом српском свету на видик изнесем, да смо ону лагу коју су нам неразмишљени и несавесни поглавари нанели, пред светом сперемо и да покажемо, да смо Срби, као што смо и до данас били.

Место Чивутина Филипа Бергла, изабран је за сиротинског оца г. Сима Станишин, стари граничарски наредник, који је у истом звању већ неколико година био, а после својевољно оставку дао, пошто је већ човек око својих 70 година.

Уједно јављамо да смо једногласно за подбележника изабрали г. Милана Вуковића.

Вести из места и са стране.

Мати божија у Жабљу. Јављају из Жабља, да тамо влада велика узрујаност услед тога, што је нека баба разгласила, да јој се на једном прозору привиђа мати божија. Лаковерни свет је у ту лаж поверовао и почео је врвети као на чудо, да види матер божију. Сељани из оближњих села јатомице долазе у Жабаљ, да виде ту матер божију. И ма да су многи свештеници и учитељи употребили сву своју моћ, ипак не могу да докажу истину лаковерној светини. Ми се одиста чудимо, да међу нашим народом има још тако лаковерна света, који се на такав начин даде преварити и заводити. С тога и упозоравамо наше свештенике и учитеље у Шајкашкој, да пораде свим силама својим па том, да разувере лаковерни свет. То им је света дужност и њу ваља да врше, а у крајњем случају ваља да позову и власт у помоћ.

Грчки језик у средњим школама. Одавна је наумио угарски министар просвете, да избаци из средњих школа учење грчког језика. Ту своју намеру је делимице и извршио. Учење грчког језика није за сад још сасвим уклоњено из средњих школа, него се учи као неки мање више не обавезан предмет. Сад је замолио грчки конзул у Будимпешти Харис, да, кад се већ учи још у Угарској грчки језик оно нек се удеси, да се учи новогрчки а не старогрчки језик, као што је до селе било. Своју молбу је образложио тим, што наводи, да се старогрчки језик не употребљује више ни у самој Грчкој, него се и тамо употребљује ли новогрчки језик. Уједно је умолио, да се на трговачким школама отвори катедра грчког језика, пошто би то било од велике користи по трговце у Угарској, који имају доста трговачких веза са Грчком.

Пожари у Угарској. Општина Чабрендек у залањској županiji изгорела је, као што јављају, 10. о. м. сасвим. Била је врло јака бура, кад се пожар појавио, те није било могућно ватру ограничити. Преко 150 породица остало је без огњишта, а изгорело је и три особе. У општини Избуђа-Хосумезе изгорело је 34 куће са пузгредним зградама. Изгорело је и стоке доста. Опомињемо наш свет, да пази, јер као што видимо, с ватром се није шалити.

„Коло“. Познато је нашој читалачкој публици, да је у Вел. Бечкереку почео од неког времена да излази нов српски лист „Коло“. Кад је изашао 1. број тога листа, ми осим приказа хотимице не хтедосмо рећи о њему више ни речце, док не видимо какав му је правац у главном. Ми сачекасмо ево и 4. број тога листа и сад можемо мирном савешћу прозборити коју више о њему. „Коло“ није лист политичан, него се бави друштвеним и књижевним питањима, додирујући уједно и сва главнија питања, која се тичу Српства. Око „Кола“ се искупиле млађе снаге из Вел. Бечкерека и околине, те са великом вољом и разумевањем труде се, да тај лист подигну до угледа и да створе од њега један од најбољих листова у Српству. Познавајући начела, која руководе људе искупљене око „Кола“, можемо топло препоручити тај лист сваком оном, коме Српство и српска журналистика леже на срцу. „Коло“ излази један пут недељно, а цена му је 4 фор. годишње. Према маленој цени могао би тај лист сваки па и онај Србин држати, који није у стању, да држи скупљи лист српски, а хоће и вољан је да прати наше јавне ствари.

Шта вреде придике? Чивутски рабинер у Будимпешти, др. Самуел Кон славио је ово дана двадесетпетогодишњицу свог службовања. Цео будимпештански израиљ дао се на посао око тога, како ће да ода што достојнију пошту свом: — као што га они, по новинама називају — „славном проповеднику, разуме се Толмудара — и да му пронесу славу на све четир стране света. Млоге депутације поздрављају слављеника и приносе му скупоцене поклоне, а сама будимпештанска црквена општина јеврејска, ценећи заслуге свог проповедника, повисила му је плату са 1000 фор. годишње. Камо среће, да и ми можемо о нашим свештеницима, оваке вест доносити. Ал, на жалост код нас су придике са свим изишле из моде.

Сеоба у Америку. Мађарски листови се веома туже на то, што се многи становници из Горње Угарске селе из своје постојбине у Америку. Па не само да се селе грађани него одлазе за њима и свештеници. Ти исељеници су већим делом Словаци, који не могу више да издрже у својој домовини. Мађарски листови се веома чуде, што се ти људи исељавају, али ми држимо, кад би ти листови мало дубље загледали у живот и патње тих људи они се за цело не би чудили, што ти људи напуштају своја огњишта и свој завичај па беже у туђину.

Атентатор руског царевића. Као што јављају стране новине онај фанатични Јапанац, који је ударио био на живот руског царевића умрло је услед оног удара, који му зададе штапом грчки престолонаследник бранивши царевића руског, да не допадне већих јада. Уједно јављају листови да је руски цар позвао грчког престолонаследника у Петроград, где ће се у славу његову и из захвалности што му је спасао сина од смрти приредити велике свечаности.

Грађење железнице у Црној Гори. Судећи по неким гласовима у Црној Гори озбиљно мисле о грађењу железнице са узаним коловозом по системи Дековићева. Пруга би ишла поред скадарског језера, те би се тако везала Плавница с Подгорицом, а одавде се продужила са једне стране преко Даниловграда и Орје Луке до Нишкића, а с друге до Андријевице у Велојевићима, да би се олакшао извоз горе и дрвене грађе из овог предела, који је необично богат шумама. Кнежевско-црногорска влада почела је преговарати с Дековићевим друштвом за грађење железница у Паризу, и друштво је послало пре неког времена једног свог инжињера у Црну Гору да претходно проучи што је нужно за грађење железнице. По површним рачунима до сад утврђеним, трошкови око грађења ове железнице изнели би око шест милијуна динара, али још није решено, хоће ли кнежевска влада сама о свом трошку градити железницу, или ће дати концесију Дековићу, па да је он сагради. У Црној Гори као да не желе да се сама држава упусти у овај посао, јер се боје да се не натовари велики терет на државну благајницу због оскудице у преносним средствима и слабом саобраћају, па би приходи, барем у почетку, могли бити недовољни, те тако као да превлађује мисао, да се грађење железнице повери париском друштву. — Овај пројект, као и сви други, који, вели „Монитер Ориентал“, имају смер, да подигну и унапреде материјално и интелектуално стање земље и народа, потекао је од кнеза Николе, и његово остварење биће од великог значаја и напредка по Црну Гору, јер ће се унутрашњост земље помоћу железнице везати с црногорским приморјем, а с тим и са осталим светом. Искрено желимо остварања овој сретној мисли.“

Исељавање Чивута из Европе. Енглески лист „Тајмс“ да су се богати Чивути са бароном Хиршом на челу сложили, да купе земље на обали црвеног мора између Акабе и Ел Вијта у северо западној Арапској, где ће да населе Чивуте, протеране из Русије. На том земљишту живе сад неких 10 000 Арапа, који живе скиталачки, али ту има места за 50.000 душа, пошто је земља врло плодовита. — Срећан им пут!

Снег у Француској. Из Белфорта, Нанциа, Гренобла, Лиона и многих других крајева Француске јављају, да је ноћу између 4. и 5. о. м. и читав дан 5. маја падао снег. Нагла промена времена напела је разним усевима велике штете. У Лиону пао је термометар на нулу, у Греноблу на 3 степена испод нуле.

На велосипеду око света. Руски артиљериски капетан по имену Келескраус путује у овај мах на велосипеду око света. На пут се кренуо пре десет месеца, те је до сада прошао Русију, Сибирију, Африку, Француску, Италију и Аустро-Угарску. Кренуо се из Ковна и путовао преко Петрограда, Новгорода, Перма, Јекатеринграда, Тјумена и Тоболска. Одатле је после лађом дошао у Француску, те је преко Тулона дошао у Марсељ, одатле прешао лађом у Алжир, и одавде на велосипеду отишао у Бискру, у Судан, па одатле опет у Алжир, а затим у Оран. Путовање је то трајало 25 дана и Келескраус превалио је за то време 1500 километара. Лађом пређе опет у Европу, искрца се на француско-шпанској граници, те је прешао сву Француску, прошао кроз Нарбон, Монпеље, Марсељ и Ницу, где је прешао у Италију. Прошав горњу Италију, код Понтафла ступио је на аустријско земљиште. Пре неки дан стигао је у Беч. На путовању из Француске до Беча превалио је Рус тај на велосипеду 9000 километара. Келескраус вели, да су у Француској најбољи, а у Аустрији најгори друмови. Велосипед му је тежак 22 килограма, а пртљаг му је тежак 15—20 килограма. Из Беча је отишао преко Варшаве и Москве у Петроград. Пут ће тај бити дугачак 2000 километара. Келескраус је год. 1889. путовао на велосипеду преко Немачке и Белгије у Париз на изложбу.

Умрли од глади. По званичном извештају умрла је прошле године у Лондону 31 особа од глади Разуме се, да број оних, које је убила сиротиња, беда и невоља, иде у хиљаде, но 31 особа умрла је баш од глади. Енглеске новине јављају ово и захтевају да се том злу јавним добротворним установама помогне, јер веле, срамота, да у најбогатијој светској вароши умиру људи од глади.

Премештен. Читамо „П. Хирлапу“, да ће сарајевски католички арцибискуп Штадлер бити премештен у Задар и то из политичних разлога, јер је ревни Штадлер својим поступцима правио много неприлике земаљској влади сарајевској.

Кратке вести. У Будимпешти и околини било је ових дана велике буре, која је начинила доста штете, а особито је шкодила усевима. — Ових дана је у Новом Саду из непажње један дечко убио свог друга из Флоберове пушке. — Напредњачко „Видело“ у Београду, доноси читаву читуљу људи, који су бајаги изгинули 6. маја о. г. Хтели би људи зар да тим освете Сливницу. — У Асоду су хтели неки непознати разбојници да покраду тамошњу штедијоницу, али им то није пошло за руком. — У Капошвару се убио један домобранац због нечовечног поступања. — У Њиређхази и околини почели су тамошњи Чивути да купе добровољне прилоге за протеране Чивуте из Русије. — У околини Печујској било је великог града, који је нанео знатир штету усевима а особито виноградима. — Против жене чувеног сликара мађарског Михаила Мункачија, чија је слика „Исус пред Пилатом“ и нама позната, поведена је криминална истрага. — У Паризу су почели страјковати кочијаши, те је саобраћај веома отештан. — Избор председника београдске општине одложен је за 19. мај зато, што се први пут при избору није искупило довољно бирача. — Будимпештански листови јављају, да су од неког доба веома учестали пожари, који су до сад већ врло много штете нанели. — Око Сегедина се појавили скакавци.

Нови Сад, 14. маја.

Данас је отпочела расправа у ствари парнице Јаше Томића пред кр. таблом у Сегедину. Како нас из Сегедина извештавају на расправи председава председник кр. табле сегединске Александар Шељеи. Референт је Игњат Сеге, као приседници фунгирају Стеван Јовановић, Жигмондовић и Јован Нештор судије при кр. табли. Бележник је др. Бата кр. подсудац. — Публика се веома интересује за ову расправу, те су многи из Сегедина и околине дошли да присуствују расправи. У Сегедину се бави и бранилац Јаше Томића др. Шома Вишонтаји.

Данас у 7 сати у вече стигао нам је овај брзојав из Сегедина:

Сегедин. Овдашња краљ. табла, као другостепени суд, осудила је Јашу Томића на петнајст година тамнице, у које ће се време урачунати и време, које је Томић досад у истражном затвору провео.

Трговина.

Нови Сад, 14. маја. Промена на овдашњој житној пијаци нема никаквих. Цена је: пшеници данас била 9 фор. 70 нов., кукурузу 6 фор. 20 н., јечму 6 фор. 20 нов., зоби 6 фор. 20 н., наполици 8 ф Све по 100 килограма.

Са осталих пијаца:
Теоци 8—18 ф. по ком.
Јагањци 5—12 ф. по пару.
Свињи дебели 38—41 ф.
Свињи млади 36—38 фор.
Маст 50 ф.
Сланина 50 фор.
Све од сто килограма.

*

Будимпешта, 13. маја Пшеница се умерено нудила, воља за куповањем ограничена, тенденција млака прометнуло се неких 15.000 мет. цент. са 5—10 н. јевтиније. Промет другог зрневља без значаја. Раж 5 новч., јечам 10 новч., зоб 10 новч. јевтиније.

Продавало се: Пшеница, и то: потиска 10 фор 40—45 новч., пештанска 10 фор. 30—40 н., банатска 10 фор. 25 н., бачка 10 фор. 25—30 н. — Све на три месеца.

Зоб 7—7 ф. 75 н. За готово.

Термини: Пшеница за мај-јуни 10 ф. 6—10 н. за јесен 9 ф. 67—69 н. Кукуруз за мај-јуни 6 ф. 46—47 н., за јуни-август 6 ф. 62—64 н. Зоб за јесен 6 ф. 17—19 н. Репица за август-септембар 16 ф. 80—85 новч.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 14. маја.

Дукати — — — — — — — —	5·53
Наполеондори — — — — — — —	9·33
Немачка марка — — — — — — —	57.75
Лондон — — — — — — — —	118.15

Најновије вести.

— Јављају из Беча, да су у јучерашњој седници бечког рајхсрата Младочеси протестовали због тога, што један говор, који је држан у суботу на чешком језику није уведен у стенографски записник и захтеваху, да се то накнадно учини. Председник је одбио тај захтев, мотивишући одбијање тим, што се записници морају водити на немачком језику. Младочеси су ту изјаву примили са великим негодовањем.

— Из Петрограда јављају, да се тамо бави већ неколико дана изасланик барона Хирша неки Енглез Вит, који треба да преговара са руском владом о том, како би се Чивути иселили из Русије у аргентинску републику. Изасланик је хтео да се прикаже и Побједоносцеву, али га овај не хтеде пустити себи.

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

„Невен“ чика-Змајовин лист. Година XII. Број 4. Парна штампарија народно-радикалне странке.

Прво ц. к. прив. дунавско паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ
путничких лађа од 19. априла 1891.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршаву: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Рушчук, Браилу, Галац: средом, петком и недељом у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Будимпешту: сваки дан у 6 сати ујутру.

ОГЛАСИ.

НАТЕЧАЈ.

Код потписаног градског магистрата упражњено је место градског вијећника (сенатора).

Усљед закључка градског заступства од 16. маја т. г. број 68. расписује се натјечај за то место.

Са истим скопчана је годишња плата од 900 ф. авр. и 200 ф. станарине са правом на мировину.

Од компетента за ово мјесто захтева се да су свршили правне науке на којем год универзитету аустро-угарске монархије и да су положили или прописане државне или строге испите, односно да у својству градског вијећника (сенатора) данас уредује.

Молбе обложене са сведочбом о моралном и политичном владању имају се на подписани градски магистрат најдаље до конца **месеца јула** т г. послати.

Градско поглаварство.

У Митровици 20. маја 1891.

Градски начелник,
Милекић.

3—3

СРПКИЊА која је више година домаћа васпитачица била, **тражи опет место за васпитачицу млађе деце.** Говори више језика. Ближа извешћа код администрације овога листа. 1—3

ЛЕКАРНИЦА
ЈОВ. П. пл. ГРАФА
код „Спаситеља“ у Панчеву
препоручује п. публици лекарничке специјалитете сваке врсте по најумеренијој цени, наиме до сад осведочено **средство за бојадисање косе,** тако звани „регулатор“, једна флашица 50 нов., као и **ванредно трајну помаду за лице,** која никада не пожути, нити проузрокује боје, већ остаје свагда **лепа и бела,** једна теглица 50 нов. 1—

Шпецерајска и мешовита трговина
ВЕЛИМИРА РАДАКА
У МИТРОВИЦИ
потребује једног шегрта који може одма у радњу ступити. 3—3

ПОМОДНА ТРГОВИНА
АЛЕКС. БЕЛОВИТИЋА
у Броду на Сави
потребује старијег искусног и вештог помоћника. 3—3

СРПСКА ЧИТАОНИЦА
У ИРИГУ
тражи гостионичара. Срби који би вољни били, да се овога посла приме, нека своје пријаве најдуже до 10. јуна по ст. кал. писмено или усмено поднесу Мити Рогуљићу, председнику читаоничком.
2—3 **ОДБОР.**

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ЈОВАНА СЕКУЛИЋА
У МИТРОВИЦИ
потребује спомоћника. Који одма ступити могу, имају првенство. 3—3

ГЛИГОРИ С. МИЈИЋ
ИЗ МИТРОВИЦЕ
ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈА ИЗВРСНА
СРЕМСКА ПИШТИНСКА ВИНА
И РАКИЈУ
ПРАВУ КОМОВИЦУ
ПО УМЕРЕНОЈ ЦЕНИ. 3—3
На захтевање шаље пробу.

Власник Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Живко Вулетић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.